

Inovace koncepčních dokumentů (vymezujících školní poradenské služby)

Koncepce poskytování poradenských služeb ve školách v ČR

PhDr. Jana Zapletalová a kol.

RAMPS – VIP III, Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb

Klíčová aktivita 01

**Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení
pro další vzdělávání pedagogických pracovníků**

Praha, 2014

Vydáno v rámci projektu Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb - VIP III, výzva č. 33, Průběžná výzva k předkládání individuálních projektů národních z OPVK; Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost; prioritní osa 4a systémový rámec celoživotního učení, registrační číslo projektu CZ 1.07/4.1. 00/33.0001.

© Jana Zapletalová a kol. 2014

© Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014

ISBN 978-80-7481-082-4

INOVACE KONCEPČNÍCH DOKUMENTŮ (VYMEZUJÍCÍCH ŠKOLNÍ PORADENSKÉ SLUŽBY) - KONCEPCE POSKYTOVÁNÍ PORADENSKÝCH SLUŽEB VE ŠKOLÁCH V ČR

PhDr. Jana Zapletalová Praha: NÚV, 2014.

Anotace: *Text se věnuje úpravě základního koncepčního dokumentu, který upravuje poskytování poradenských služeb ve škole. Popisuje základní charakteristiky podstatné pro zvolený model poradenských služeb, větší prostor je věnován roli školy v procesu práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, které jsou nově definovány v návrhu úprav školského zákona jako podpůrná opatření. Dále se věnuje specifikaci charakteristik škol, kde by měli působit školní psychologové nebo školní speciální pedagogové. Dokument popisuje školní program poradenských služeb, navrhuje jak doplňovat odborníky do systému školní poradenské služby. Současně je popisován model metodické podpory, která je pro poskytované služby ve škole nezbytná a to jak pro základní model poradenských služeb tzv. neúplný, kdy metodickou roli má především pedagogicko-psychologická poradna, tak i pro model úplný. V textu je i možný návrh úprav financování systému a v přílohách jsou uvedeny klíčové dokumenty nezbytné pro ustavení služby školních psychologů a školních speciálních pedagogů ve škole.*

Klíčová slova: *Koncepce, školní poradenská služba, školní psycholog/školní speciální pedagog, program školních poradenských služeb, modely poskytovaných služeb, provozní podmínky, financování služby, výkazy a formuláře informovaného souhlasu.*

Obsah

1. Základní charakteristika poradenských služeb ve škole	6
1.1 Vymezení poradenských služeb ve škole.....	6
1.2 Rozsah odborných služeb a jejich personální zajištění	7
1.3 Další odborní pracovníci školního poradenského pracoviště	9
1.4 Modely poradenských služeb ve škole (školního poradenského pracoviště)	10
1.5 Školní program (strategie) pedagogicko-psychologického poradenství.....	11
1.6 Struktura poskytování školních poradenských služeb	12
1.7. Změny v systému péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.....	13
2. Formy informovaného souhlasu a metodická podpora	14
2.1 Formy informovaného souhlasu.....	14
2.2 Metodické vedení školního poradenského pracoviště	15
3. Standardní činnosti pracovníků školního poradenského pracoviště.....	17
3.1 Výchovný poradce	17
3.2 Školní metodik prevence	18
3.3. Asistent pedagoga	19
3.3.1 Asistent pedagoga pro žáky se sociálními a zdravotními obtížemi.....	21
3.3.2 Asistent pedagoga pro žáky zdravotně postižené.....	22
3.4 Školní psycholog	22
3.5 Školní speciální pedagog	24
4. Doporučované standardní činnosti pedagogů, kteří se podílejí na poradenských službách školy .	27
4.1 Třídní učitel.....	27
4.2 Učitel(é) vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání (ZŠ) a Úvodu do světa práce (SŠ)	27
5. Kvalifikační standardy poradenských pracovníků školy a jejich platové zařazení.....	28
5.1 Kvalifikační standardy.....	28
5.2 Financování školních psychologů a školních speciálních pedagogů	29
6. Provozní podmínky pro poskytování poradenských služeb ve škole.....	30
6.1 Prostory a vybavení.....	30
6.2 Časová dostupnost služeb	30
6.3 Informovanost o službách	31
6.4 Práce s informacemi a s důvěrnými daty	31
6.5 Převod dokumentace a nástrojového vybavení.....	31
7. Návrh na úpravy legislativních a souvisejících dokumentů	33

1 Základní charakteristika poradenských služeb ve škole

1.1 Vymezení poradenských služeb ve škole

Poradenské služby ve škole jsou obvykle zajišťovány výchovným poradcem, školním metodikem prevence, případně školním psychologem / školním speciálním pedagogem, kteří úzce spolupracují zejména s třídními učiteli, asistenty pedagoga, v součinnosti s vedením školy a s celým pedagogickým sborem. Ve škole se vytváří ve spolupráci s vedením školy tým odborných pracovníků, který je označován jako **školní poradenské pracoviště**.

Za poskytování poradenských služeb odpovídá ředitel školy. Ředitel školy zodpovídá za zajištění poradenských služeb kompetentními odborníky, kteří splňují kvalifikační požadavky zákona o pedagogických pracovnících. Ve škole je vytvářen **program školních poradenských služeb**, který zahrnuje popis činností a vymezení odpovědnosti školních poradenských pracovníků, preventivní program školy, včetně strategie předcházení neprospěchu, šikaně a dalším projevům rizikového chování. Je žádoucí, aby tyto poradenské a preventivní programy odrážely specifika dané školy i regionu a aby služby poskytované školou byly lépe koordinovány se službami školských poradenských zařízení v regionu (PPP, SPC). Realizace **školního programu pedagogicko-psychologického poradenství** předpokládá vytvoření vnitřního systému komunikace ve škole, na kterém se bude podílet vedle pracovníků školního poradenského pracoviště také ředitel školy ve spolupráci především s třídními učiteli a dalšími pedagogy, kteří se podílejí na péči o žáky nadané, na kariérovém poradenství, na péči o žáky cizince i o žáky s potřebou podpory ve vzdělávání.

Škola je prvním místem v základním vzdělávání žáka, kdy je identifikován možný problém žáka a potřeba jeho podpory ve vzdělávání. Škola, případně školské poradenské zařízení, identifikuje potřebu podpůrných opatření pro žáka, obvykle je podpora nejprve zajišťována školou v podobě podpůrného opatření prvního stupně.

Pracoviště tak musí důsledně rozdělit role pracovníků školního poradenského týmu, vytvořit časový prostor na poskytované služby, zkvalitnit vzdělávání školních poradenských odborníků. Týmová práce a spolupráce se specializovanými poradenskými pracovišti ve školství, tj. pedagogicko-psychologickými poradnami (PPP), speciálně pedagogickými centry (SPC), ale také se středisky výchovné péče (SVP) a dále mimo školství – s řadou pracovišť, která se orientují na poskytování služeb krizové intervence, sociálních služeb, služeb z oblasti prevence rizikového chování i služeb zdravotnických zařízení, vytváří prostor pro operativní poskytování **kvalitnějších školních poradenských služeb**.

Školní poradenské služby jsou nejčastěji poskytovány výchovnými poradci, kteří se věnují zejména problematice kariérového poradenství a procesu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (včetně integrace nadaných) na školách, na řadě škol se podílejí na vytváření inkluzivního prostředí společně se školními metodiky prevence, kteří se orientují na zajištění prevence všech forem rizikového chování. Některé školy v ČR (kolem 500) pak doplňují služby těchto pedagogických pracovníků také službami školních psychologů a školních speciálních pedagogů.

Specifika škol vhodných pro zastoupení školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga jsou zejména školy:

a) s velkým počtem žáků (nad 350), které vzdělávají vysoký počet žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí a žáků s potřebou podpůrných opatření (dříve se speciálními vzdělávacími potřebami);

b) dále ve školách, kde je pravděpodobné, že mezi žáky bude **vysoké % žáků s rizikovým chováním** (střední odborná učiliště, odborná učiliště, základní školy praktické) = **kritérium velikosti školy + kritérium specifík vzdělávaných žáků**

c) jsou složeny z více subjektů, zejména základní školy, jejichž součástí je mateřská škola, a střední školy, jejichž součástí je internát. Základní školy, jejichž součástí jsou školy mateřské, mohou zkvalitnit práci spojenou s přípravou žáků na školní docházku, mohou více podpořit žáky, v jejichž rodinách chybí možnost zprostředkovávání vzdělávání.

U středních škol spojených s internáty je třeba věnovat zvýšenou pozornost dynamice vztahů a rizikům spojeným se všemi formami šikany. Je tedy zřejmé, že **kritérium počtu žáků ve škole nemůže být jediným ukazatelem pro zřízení pozice školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga**, případně obou odborníků = **kritérium školy vytvořené z více subjektů**.

d) **Specifika vzdělávaných žáků** a z toho vyplývající náročnost pedagogické práce a náročnost práce se skrytým kurikulem školy a zajišťování podpůrných opatření = **skladba žáků vyžadujících zvýšenou podporu ve vzdělávání**.

e) Speciální školy zajišťují vzdělávání s pomocí speciálních pedagogů, často však charakter obtíží vzdělávaných žáků vyžaduje také **přítomnost školního psychologa** = **potřeba doplnění dalšího odborníka podle charakteru obtíží vzdělávaných žáků**.

f) Dále odborníci často uvádějí i potřebu dalších specialistů, která byla obvykle určována skladbou žáků, ve školách se v posledním období navyšuje počet žáků s vadami řeči a tak je logická **potřeba školní logopedické služby**, tyto speciální pedagogové věnují pozornost nápravám řeči. V současné době, kdy jsou rodiče často velmi pracovně vytíženi a služby logopedů v regionech nejsou optimálně nastavené, jeví se podpora školy pro dítě, jeho rodinu, ale i pro práci pedagoga jako velmi důležitá. Současně je právě u této specializace speciálních pedagogů třeba odlišovat pouhou podporu od skutečné logopedické péče.

g) Ve školách, kde je skladba žáků, kteří jsou ze sociálně vyloučených lokalit, kde je vysoká míra nezaměstnanosti a problémů, které jsou spojeny s chudobou obyvatelstva, se ukazuje vhodná také přítomnost sociálního pedagoga.

Školy, které mají více jak 350 žáků, by měly mít možnost postupně využívat služby **školních psychologů** nebo **školních speciálních pedagogů**, případně obou odborníků.

1.2 Rozsah odborných služeb a jejich personální zajištění

Předpokládá se, že rozsah činnosti školního psychologa a školního speciálního pedagoga by neměl klesnout pod 0,5 úvazku, protože pak by jejich úloha ztratila svoji funkčnost pro činnost školy jako systému a tyto pracovníci by plnili roli obdobnou službám poskytovaným PPP nebo SPC; stali by se tak poradenskými pracovníky, nikoliv školními poradenskými pracovníky. Školní psychologové vnášejí do škol některá **specifika poradenské práce**, která jsou úzce spojena se školou. Jedná se především o vytváření **systému včasné identifikace žáků** s výukovými obtížemi a o vytváření strategií podpory pro žáky i učitele, které se mohou významně podílet na prevenci výukových obtíží. **Zajišťují vytváření podpůrných opatření prvního stupně**, za které plně odpovídá sama škola, a podílejí se na realizaci podpůrných

opatření vyšších stupňů, která jsou navrhována školskými poradenskými zařízeními ve spolupráci s dalšími odborníky.

Psychologové a speciální pedagogové se mohou intenzivně věnovat metodické podpoře učitelů a následné péči o žáky (včetně reedukace), kde je obvykle dobrou zpětnou vazbou zkvalitňování vzdělávání a zejména pak rozvíjení základních dovedností trivie. Podpora těchto odborníků má navíc pomoci v hledání nástrojů podpory nejprve v prostředí školy, ale teprve potom, kdy se ukáže, že péče těchto odborníků výrazně nemění charakter problémů žáků, bude možné uvažovat o podpoře vnějších subjektů, tedy již zmiňovaných poradenských zařízení nebo i odborníků z řad specializované lékařské péče.

S tímto modelem práce počítá i nové vymezení **podpůrných opatření** jako postupů školy v práci se žáky, kteří potřebují upravit průběh vzdělávání tak, aby se lépe vyrovnali s obtížemi, jež vznikají na základě jejich zdravotního nebo kulturního, případně sociálního znevýhodnění. Rámec pro tato opatření definuje novela školského zákona č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších změn a připravované novely vyhlášek č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších změn a novela vyhlášky č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Je možné, že tyto nyní dvě legislativní normy budou následně sloučeny do jednoho dokumentu, jehož součástí je také definování stupňů podpory.

Dále mohou školní psychologové zajišťovat **intervence v krizových situacích, ve škole se stále častěji objevují neočekávané reakce dětí**, mezi které můžeme zařadit zejména agresivní útoky, úrazy, úmrtí blízkých, sebevraždy a bohužel i vraždy. Cílem je zvyšování schopnosti učitelů pracovat se žáky, kteří se vyrovnávají s takovými situacemi. Je třeba, aby učitelé byli informováni o možných reakcích žáků na krizové situace, zejména v kontextu strachu a obav z budoucnosti, snížení prospěchu a zhoršení chování, spánkových obtíží, sklonnů k výbuchům zlosti, až po výskyt depresí, drogových závislostí, hrubého chování nebo sebevražedných sklonnů. Školy pak mohou s větší pravděpodobností úspěšně identifikovat rizikové žáky ve skupině, periodicky monitorovat jejich chování a získávat pro ně psychologickou asistenci ve spolupráci se zákonnými zástupci. Navíc ve školách přibývá také žáků se somatickými onemocněními, s vadami řeči, které často vyžadují řadu úprav ve vzdělávání žáků a v podpoře komunikace školy a rodiny.

Tak, jak se do systému zapojují školní psychologové / speciální pedagogové, bude současně možné uvažovat o restrukturaaci školních poradenských služeb, poskytovaných jak výchovnými poradci, tak školními metodiky prevence.

Předpokládá se, že se na těchto školách školní psychologové / speciální pedagogové mohou věnovat zejména práci se třídou, kariérovému poradenství, individuálnímu poradenství a reedukacím. Často tak mohou **odebrat činnosti, které do té doby zajišťovali ve školách výlučně výchovní poradci**.

Pro poskytování poradenských služeb ve školách již byly vytvořeny metodické materiály, byla stanovena pravidla pro přijímání a zpracovávání zakázek pro školní psychology i speciální pedagogy, která vymezuje jejich profesní sdružení – Asociace školní psychologie ČR, která je součástí mezinárodní sítě školních psychologů ISPA.

Poskytování poradenských služeb ve škole je zapracováno do vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších změn a pravděpodobně bude dále rozšířeno a upraveno v připravované novele. Podobně náplně práce výchovných poradců, školních metodiků prevence, školních psychologů a školních speciálních pedagogů jsou zpracovány v následující kapitole tohoto

materiálu (,Standardní činnosti poradenských pracovníků školy‘), stejně tak i poradenské činnosti třídních učitelů a metodiků pro přípravu školních vzdělávacích programů, kteří budou upravovat také podmínky pro práci s nadanými žáky. Náplň práce učitelů vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (Výchova k volbě povolání na ZŠ a Úvod do světa práce na SŠ) je zpracována v souladu s příslušnými metodickými pokyny¹.

Návrh na standardní činnosti školního speciálního pedagoga je upraven oproti stávající vyhlášce, stejně tak je nově navrhován standard činností asistenta pedagoga, který by se měl stát obligátní postavou školního poradenského pracoviště. Je navíc pravděpodobné, že se asistenční služby budou obohacovat o možnosti tlumočení do znakové řeči, o možnosti podpory při orientaci v prostoru.

1.3 Další odborní pracovníci školního poradenského pracoviště

Školní psychologové a školní speciální pedagogové se v zapojených školách setkávali často s potřebou řešení problémů, které vycházely ze sociálního statutu rodin a které do značné míry ovlivňovaly průběh jejich vzdělávání. Oblasti práce, které byly spojené s potřebou poskytnutí sociální opory, se znalostmi z oboru sociální práce a sociální pedagogiky, byly již často nad rámec kompetence zmiňovaných odborníků (školních psychologů / školních speciálních pedagogů). Tam, kde dochází ke kumulaci těchto problémů, například v tzv. gheto školách nebo ve školách vzdělávajících vysoké počty žáků cizinců, by bylo vhodné doplnit tým odborníků i o **pozici sociálního pedagoga**.

Sociální pedagog

Tito odborníci jsou dobře informováni o **sociálních procesech**, podmínkách výchovy a vzdělávání člověka, mají znalosti a dovednosti potřebné pro kultivaci jedince i sociálních skupin a pro prevenci rizikového chování v kontextu sociální situace. Ovládají právní předpisy, a to především ze sociálně pedagogické oblasti. Dokážou využívat metod sociálně výchovného působení ve smyslu pedagogické profylaxe a kompenzace. Umějí vést příslušnou dokumentaci. Všechny jejich kompetence vycházejí ze znalostí současných poznatků společenských věd a směřují ke schopnosti jejich tvůrčí aplikace při chápání a ovlivňování sociálních systémů. Dále se předpokládá, že tito pedagogové mají i **kompetence diagnostické a intervenční**, které zahrnují znalosti a dovednosti potřebné k diagnostice sociálního prostředí, interpersonálních vztahů, podmínek života, pedagogického působení a jeho dopadů. Mohou poskytovat nebo zajišťovat přiměřenou úroveň sociálně pedagogické podpory, péče a ochrany a zapojit se do prevence. Podporují také spolupráci mezi jednotlivci, skupinami, komunitami a organizacemi.

V lokalitách, kde je kumulace žáků se zmiňovanými charakteristikami, by bylo vhodné, aby se **sociální pedagogové** mohli stát pracovníky škol, podílet se na vzdělávání žáků, vytváření podpůrných opatření i na spolupráci školy a rodiny.

---

¹ Metodický pokyn čj. 19458/2001-22 k zařazení vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání do vzdělávacích programů pro základní vzdělávání a Metodický pokyn čj. 22067/2000-2 k zařazení učiva Úvodu do světa práce do vzdělávacích programů středních škol

Ve školách, kde pracují **asistenti pedagoga**, se ukazuje jako velmi vhodné zapojit tyto pracovníky do práce školního poradenského pracoviště. Pro asistenty pedagoga je důležitá komunikace se speciálními pedagogy i školními psychology, kteří mohou pomáhat s vytvářením konkrétních úprav ve vzdělávání žáků a v nastavování podpůrných opatření. Současně se mohou tito odborníci podílet také na metodickém vedení asistentů pedagoga ve školách.

Asistent pedagoga je **další osobou, která se podílí na péči o žáka se SVP, s potřebou podpůrných opatření, v rámci svojí činnosti poskytuje i základní služby osobní asistence.**

Individuální práce se žáky se řídí **podle příslušného vzdělávacího programu a pokynů učitele.** Vzdělávací a výchovná činnost podle stanovených postupů a pokynů učitele je zaměřená na specifické vzdělávací i výchovné potřeby žáků nebo skupiny žáků.

Asistent pedagoga pracuje podle pokynů třídního učitele nebo vyučujícího. Podílí se na plnění zadaných úkolů, zajišťuje přípravu na výuku, podílí se na procvičování a doučování problémového učiva, používá speciální kompenzační či reedukační pomůcky do výuky dle typů postižení.

Poskytuje také pomoc při využití **alternativních komunikačních systémů** a pomoc při zprostředkování této komunikace mezi žákem a ostatními žáky. Pomáhá při vytváření pomůcek a práce s pomůckami, které žák využívá; podílí se na úpravě pracovních listů a učebních textů. Poskytuje pomoc při pohybové aktivizaci žáka.

Asistent vede žáka také o **přestávkách a výchově na něho působí** po celou dobu jeho pobytu ve škole. Pomáhá rovněž s doučováním a přípravou na výuku i **mimo vyučovací hodiny, organizuje doučovací aktivity** v rámci školy.

Je také v **úzkém kontaktu s rodiči žáka**, spolupracuje s nimi, podílí se na domácí přípravě žáka podle příslušné dohody.

Návrh standardních činností je uveden v další části dokumentu.

1.4 Modely poradenských služeb ve škole (školního poradenského pracoviště)

V praxi se využívají dva základní modely poskytování poradenských služeb ve škole. Tyto modely by měly umožňovat spolupráci učitelů, kteří se ve školách budou podílet na realizaci školního programu pedagogicko-psychologického poradenství a také na zapojení dalších odborníků podle charakteru školy i podle její velikosti.

Navrhujeme nově zavést termín úplné a neúplné školní poradenské pracoviště.

A. Varianta základní (neúplné školní poradenské pracoviště)

Činnosti zajišťují:

- výchovný poradce
- školní metodik prevence
- třídní učitelé
- učitelé výchov (občanské výchovy, rodinné výchovy, výchovy k volbě povolání na ZŠ a úvodu do světa práce na SŠ)

- učitel-metodik pro přípravu školních vzdělávacích programů (úprava vzdělávání nadaných)

B. Varianta rozšířená (úplné školní poradenské pracoviště)

Činnosti zajišťují stejní pedagogičtí pracovníci jako v základní variantě, jejich činnosti jsou ale doplněny činnostmi:

- školního psychologa
- školního speciálního pedagoga
- sociálního pedagoga
- asistenta pedagoga

Ředitel školy si může zvolit, zda pro školu bude potřebovat školního speciálního pedagoga nebo školního psychologa, případně oba tyto odborníky. Každý z těchto odborníků pracuje v minimálním rozsahu 0,5 úvazku.

Pro malotřídní školy v obcích, které jsou sdruženy pod jednou pověřenou obcí, by mohl být jeden společný školní psycholog nebo školní speciální pedagog při zachování výše minimálního úvazku na 1 odborníka.

Ze závěrů výzkumného šetření IPPP ČR z r. 2001 Metodika práce školních psychologů, realizovaného kvalitativním šetřením mezi stávajícími školními psychology a jejich řediteli, vyplynulo, že **minimální pracovní úvazek školního psychologa by neměl klesnout pod 0,5**, protože pak se mění charakter jeho práce a stává se pouhým konzultantem. Toto zjištění potvrzují i výzkumná šetření v zahraničí, např. Cunnighamová, Oakland: Modely vývoje školní psychologie (1999).

Také závěry projektů VIP – Kariéra a RŠPP – VIP II a RAMPS VIP III opakovaně dokládají, že snížení velikosti úvazku mění významně charakter poskytovaných služeb, a to v neprospěch školy. Psychologové a speciální pedagogové s úvazkem **pod 0,5** mohou vykonávat základní poradenské služby, ale nemohou pracovat se školou jako se systémem. Označení ‚školní psycholog‘ ale upravuje práci těchto odborníků právě v tomto směru, navyšuje tedy rozsah činností o práci s pedagogy, s vedením škol a se vztahovou sítí školy, s dětmi i jejich rodiči.

1.5 Školní program (strategie) pedagogicko-psychologického poradenství

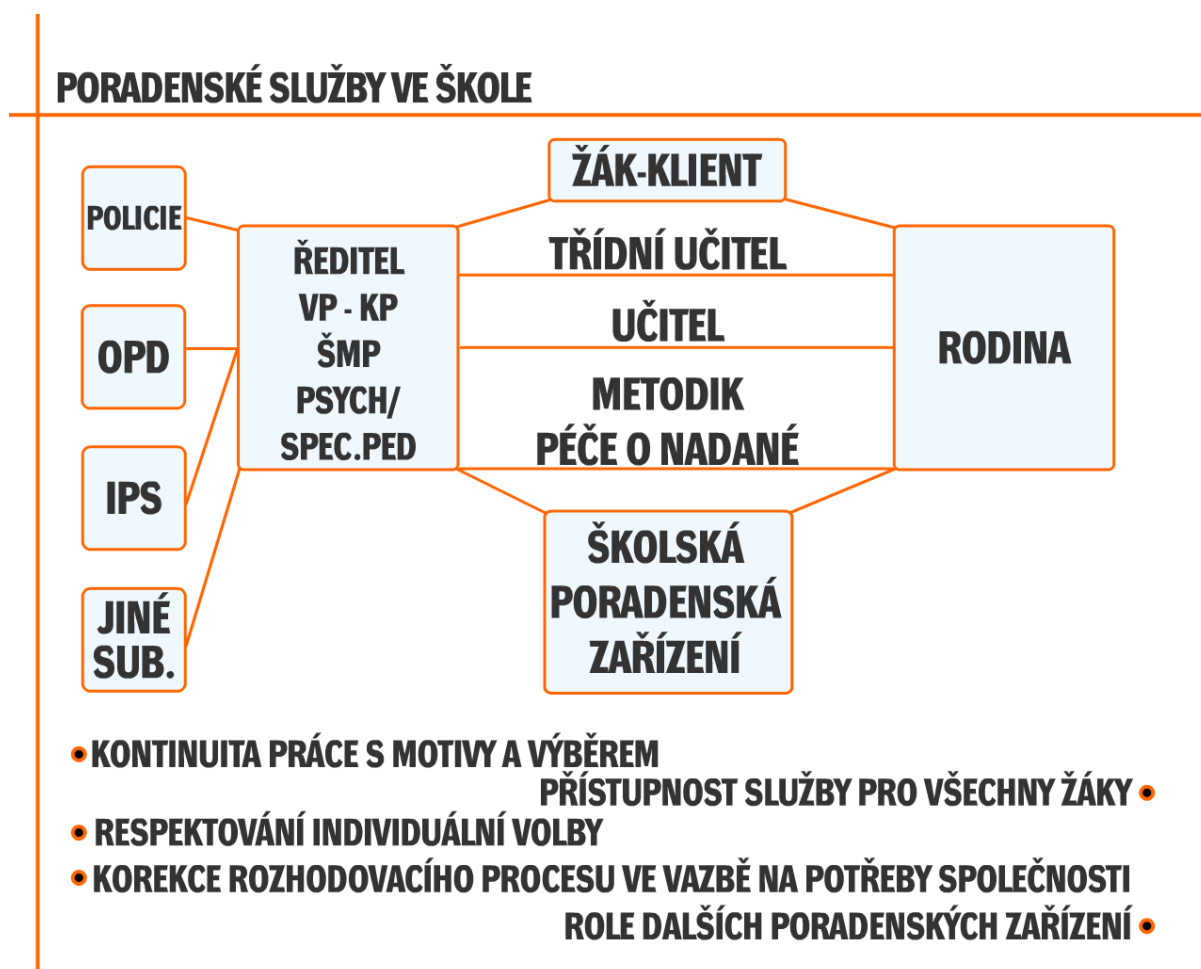
Školní program pedagogicko-psychologického poradenství zpracovává a každoročně aktualizuje tým poradenských pracovníků školy, konzultuje jej s pracovníky vytvářejícími konzultační tým pro poskytování poradenských služeb ve škole a poté předkládá ke schválení řediteli školy. S programem jsou seznamováni také žáci a rodiče.

Školní program pedagogicko-psychologického poradenství naplňuje především následující cíle:

- Pracovat se všemi subjekty školy, a vytvořit tak širokou základnu primární prevence školní neúspěšnosti, podpory pro žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí a podpory pro všechny žáky, u kterých byly definovány překážky ve vzdělávání.
- Školní program zahrnuje stanovení odpovědnosti za zpracovávání podpůrných opatření pro žáky, kteří budou mít upravený průběh jejich vzdělávání v oblasti metod práce, organizace jejich vzdělávání, užívání didaktických a podpůrných pomůcek, dále se žákům upravuje také jejich hodnocení, způsoby domácí přípravy, okolnosti jejich účasti na životě třídy.

- Školní program zahrnuje pravidla pro vytváření Plánu pedagogické podpory pro žáky s potřebou úprav v jejich vzdělávání.
- Školní program představuje strukturu komunikace mezi členy školního poradenského pracoviště, vedením školy a členy pedagogického sboru, včetně komunikace s třídními učiteli a následně s rodiči žáků a případně dalšími spolupracujícími subjekty.
- Školní program zahrnuje strukturu Minimálního preventivního programu školy, který by měl obsahovat strategii práce s rizikovým chováním ve škole, formy odpovědnosti jednotlivých pracovníků školy, včetně školního metodika prevence či dalších členů školního poradenského pracoviště.
- Školní program popisuje také postupy práce a personální odpovědnost za řešení možných krizových situací ve školním prostředí v návaznosti na rizikové chování.
- Součástí programu je adresář spolupracujících organizací v regionu, v oblasti poskytování školských poradenských služeb (PPP, SPC, SVP), Policie, OSPOD a zařízení první pomoci.
- Program zahrnuje i vymezení pravidel pro práci s důvěrnými nebo citlivými údaji ve školním prostředí v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších změn, a to v kontextu obsazení školního poradenského pracoviště (přítomnost, respektive nepřítomnost školního psychologa / speciálního pedagoga).

1.6 Struktura poskytování školních poradenských služeb

1.7 Změny v systému péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Novela zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů upravuje systém nastavování podpory o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v §16, kdy hovoří o **podpůrných opatřeních**, kterými se rozumějí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách, odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka či studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením. Jedním z podpůrných opatření je také poradenská pomoc školy, která bude poskytovat podporu I. stupně. Podpůrná opatření I. stupně slouží ke kompenzaci mírných obtíží ve vzdělávání žáka formou mírných úprav v režimu školní výuky a domácí přípravy; na úpravách vzdělávání se podílejí především učitelé ve spolupráci s pracovníky poskytujícími poradenské služby ve škole (výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, školní speciální pedagog) a zákonnými zástupci žáka.

Východiskem pro nastavování podpory je pak především pozorování žáka v hodině, rozhovor (se žákem či zákonným zástupcem žáka), ústní prověřování znalostí a dovedností, písemné zkoušky, analýza procesů, výkonů a výsledků činností (s důrazem na kvalitativní rozbor), didaktické testy, portfolio žákovských prací, reflexe rozboru výsledků žákovy práce a hodnocení, analýza domácí přípravy žáka a dosavadního pedagogického přístupu.

Podpůrná opatření představují zejména úpravy v organizaci práce se žákem, v metodách výuky, ve způsobech hodnocení žáka a v případném poskytnutí pomůcek pro vzdělávání žáka, které nevyžadují další finanční prostředky.

Pedagogové školy tedy postupují především na základě pedagogické diagnostiky, případně diagnostiky speciálně pedagogické. Škola vytváří **Plán pedagogické podpory**, který velmi stručně popisuje úpravy ve způsobech práce se žákem.

Podpora prvního stupně se stanovuje tak, aby bylo možné průběžně vyhodnocovat efektivitu zvolené strategie úprav v práci se žákem, a to především ve školní práci. Pokud zvolené strategie nepovedou k pozitivním změnám v práci se žákem, je vhodné doporučit rodičům nebo zákonným zástupcům žáka, aby požádali o vyšetření žáka školským poradenským zařízením.

Cílem těchto opatření je především posílit roli školy v práci s dětmi, které selhávají ve vzdělávání, a často je zbytečné požadovat vyjádření školského poradenského zařízení, protože se jedná zejména o postupy ve školní práci se žákem, v oblasti didaktických úprav učiva nebo o úpravy v průběhu organizace vzdělávání.

Současně je důležité akceptovat, že někteří žáci nastupují do inkluzivního modelu vzdělávání s již stanovenou diagnózou, na které se obvykle podílí školské poradenské zařízení, často ve spolupráci s lékaři. Tam pak škola nepostupuje podle I. stupně podpory, ale nastavuje taková opatření, která vyplývají z doporučení školského poradenského zařízení, případně z doporučení dalších odborníků.

2 Formy informovaného souhlasu a metodická podpora

Standardní činnosti poradenských pracovníků školy zahrnují služby, které jsou poskytovány žákům, jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům. Podmínkou pro poskytnutí školní poradenské služby nezletilému žákovi je souhlas jeho zákonných zástupců. Souhlasu zákonného zástupce není třeba v případech, kdy je ohroženo duševní nebo tělesné zdraví žáka nebo osob v jeho okolí (krizová intervence) a v případech, kdy soud požádá o psychologické vyšetření žáka.

Současně je tato okolnost považována za specifikum poradenské práce psychologů i v rámci standardizace této profese v rámci podmínek Evropské federace psychologických asociací (EFPA), která ukládá ČR jako participantovi programu EUROPSY zajistit vymezení informovaného souhlasu v souladu s touto normou.

2.1 Formy informovaného souhlasu

V případě, že ve škole pracuje úplné školní poradenské pracoviště, informuje ředitel školy žáky a rodiče o přítomnosti školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga, případně o přítomnosti obou odborníků. Tato informace je pouhým sdělením o přítomnosti odborníka, ale **nenahrazuje informovaný souhlas** s jeho činností v práci s jednotlivým žákem (klientem) nebo se třídou. Často se tato forma informace o činnosti odborníků školního poradenského pracoviště označuje jako **generální souhlas**.

Informovaný souhlas je považován za specifikum poradenské práce školních psychologů i speciálních pedagogů, tato okolnost je specifikována i v rámci standardizace profese psychologa (tedy i školního), v rámci podmínek Evropské federace psychologických asociací (EFPA), která ukládá ČR jako participantovi programu EUROPSY zajistit vymezení informovaného souhlasu v souladu s touto normou.

Rámcové vymezení informovaného souhlasu je uvedeno ve vyhlášce č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (§1, odst. 3); dále je specifikována v §1 odst. 4 lhůta, během které musí být realizováno vyšetření klienta, a v odst. 5 §1 je specifikován rámec informovaného souhlasu v souvislosti s vytvořením zprávy z vyšetření.

Za informovaný souhlas považujeme vyjádření vlastního rozhodnutí projeveného navenek, v podobě podpisu klienta nebo jeho zákonného zástupce, v souvislosti s účelem prováděného pedagogicko-psychologického vyšetření, s jeho povahou a možnými riziky, která mohou být se závěry vyšetření spojena. Klient (zákonný zástupce) při získávání souhlasu nesmí být vystaven žádnému nátlaku.

Informovaný souhlas musí poskytnout klientovi nebo rodiči (zákonnému zástupci) informace o plánovaném vyšetření i o jeho výsledcích, měl by být **vždy srozumitelný**.

Informovaný souhlas směřuje k:

- a) Objasnění **účelu**, proč je třeba přistoupit k vyšetření.
- b) Objasnění **povahy** vyšetření, jeho průběhu a postupů.
- c) Objasnění **důsledků** vyšetření, které mohou mít pro klienta pozitivní, ale v určitých případech i negativní dopad.

Je třeba specifikovat všechny předem známé možné komplikace spojené s navrhovaným postupem, případně opatřeními. Klient nebo jeho rodič musí mít dostatek času na zvážení návrhu pomoci a navrhovaných doporučení pro školní práci. Je třeba přesně specifikovat, jakou roli v průběhu pomoci bude mít škola, školní poradenské pracoviště, rodiče nebo další subjekty poskytující poradenskou, případně léčebnou péči.

U informovaného souhlasu rozhoduje nikoliv informace ‚vyslaná‘, ale ‚přijatá‘ – nakolik klient pochopil sdělení školního poradenského pracoviště.

Povinnosti školního poradenského pracoviště a klientů (žáků, rodičů):

Pracoviště eviduje všechny intervence realizované ve škole, a to jak ve vztahu k jednotlivcům, tak ve vztahu k třídním kolektivům.

V případě zahájení péče o klienta musí prokázat:

- a) Existenci platného informovaného souhlasu.
- b) Informovaný souhlas musí být součástí předkládané zprávy z vyšetření, z této zprávy musí být patrné, že klient byl seznámen se závěry a doporučeními, případnými riziky, která z doporučení vyplývají, a při přebírání zprávy tuto skutečnost písemně vyjádřil a potvrdil svým podpisem.
- c) Klient musí v případě stížnosti prokázat, co nebylo ze strany poskytovatele služby naplněno.
- d) V případě odmítnutí poradenské pomoci zákonným zástupcem je třeba zvážit, zda postup zákonného zástupce není v rozporu se zájmem klienta-dítěte.
- e) V odůvodněných případech je třeba informovat orgány sociálně právní ochrany dětí, Policii ČR a případně zahájit spolupráci s nimi.

Klienti, kterým je poskytnuta služba školního poradenského pracoviště, mají právo na:

- a) ochranu osobní integrity
- b) poskytnutí informací o charakteru poradenské služby
- c) právo na odmítnutí poskytnutí informací dalším osobám
- d) dodržování etických principů v průběhu poskytování poradenské služby (i následně)
- e) odmítnutí poradenské péče
- f) volbu školského poradenského zařízení
- g) zprávu z vyšetření nebo konzultace

Informovaný souhlas není třeba pro práci výchovného poradce, školního metodika prevence ani asistenta pedagoga.

2.2 Metodické vedení školního poradenského pracoviště

Vzhledem k tomu, že pozice školního psychologa / školního speciálního pedagoga je založena na práci odborníka přímo v systému školy, je práce těchto odborníků nahlížena jako velmi náročná, protože ve vztahu k profesi je obvykle odborník jeden a to neumožňuje

odborné konzultace s kolegy v oboru. Praxe v projektech ESF potvrdila, že z těchto důvodů je nezbytné stanovení pravidelné metodické podpory, která zajistí rychlou metodickou pomoc a současně zpětnou vazbu o kvalitě poskytovaných služeb.

V úplné variantě školního poradenského pracoviště, kdy ve škole pracuje školní psycholog nebo školní speciální pedagog, je součástí práce školního poradenského pracoviště **metodik**. Metodik je zkušený externí pracovník školních poradenských služeb, který poskytuje odborníkovi zpětnou vazbu na jím zvolené postupy, pomáhá mu v oblasti náhledu na kvalitu poskytovaných poradenských služeb, pomáhá také s komunikací s vedením školy, případně s dalšími subjekty.

Jeho role je **konzultační a metodická**. V této roli může vystupovat také supervizor, který je odborníkem s absolvovaným supervizním výcvikem a poskytuje služby za úplatu. Supervize se orientuje na proces poradenského procesu jako takového, metodická podpora se orientuje zejména na specifika služby poskytované ve školním prostředí. Obě služby se tak mohou v ideálním případě doplňovat.

Tento pracovník zajišťuje služby pro školu. Kvalifikace těchto odborníků vychází ze Zákona o pedagogických pracovnících (č. 563/2004 Sb. ve znění pozdějších změn), jedná se vždy o speciálního pedagoga nebo psychologa, který pracuje ve školském či školním poradenském pracovišti, případně se jedná o VŠ pedagoga.

Metodikem se tak stává zkušený odborník s praxí minimálně 5 let v oboru poskytovaných poradenských služeb, případně se zkušeností z akademické sféry, supervizní práce.

3 Standardní činnosti pracovníků školního poradenského pracoviště

3.1 Výchovný poradce

Výchovný poradce vykonává činnosti poradenské, informační a metodické, a to ve školním poradenském pracovišti. O těchto činnostech vede písemnou dokumentaci. Rozsah jeho činností je limitován počtem hodin, které má pro svoji činnost vymezené v závislosti na velikosti školy. Dále je rozsah poradenské činnosti dán kompetencemi pedagogického pracovníka s rozšířenou kvalifikací. Rozsah činností výchovného poradce bude ovlivněn přítomností školního psychologa a školního speciálního pedagoga. Pokud nebudou tito odborníci ve škole pracovat, vykonává výchovný poradce všechny uváděné činnosti v plném rozsahu. Jestliže tito odborníci ve škole budou pracovat, dochází k redukci jeho činností zejména v oblasti diagnostické a intervenční práce s jednotlivcem i se skupinou, přičemž vzájemně spolupracují.

Poradenské činnosti:

Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní dráze žáků, tj. zejména:

- a) Koordinace poskytovaných informací o možnostech volby povolání ve vzdělávání a služeb diagnosticko-poradenských, orientovaných na individuální poradenskou podporu ve vzdělávací a profesní dráze žáka.
- b) Základní skupinová šetření k volbě povolání, administraci, zpracování a interpretaci zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků.
- c) Individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti (ve spolupráci s třídním učitelem).
- d) Poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků (ve spolupráci s třídním učitelem).
- e) Spolupráce se školním psychologem, se školskými poradenskými zařízeními (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum) a se střediskem výchovné péče při zajišťování poradenských služeb vyžadujících odbornou intervenci.
- f) Spolupráce s dalšími organizacemi včetně NNO, které se zabývají kariérovým poradenstvím.

Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost, a příprava návrhů na další péči o tyto žáky.

Zajišťování nebo zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb (vstupní a průběžné) a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Spolupráce na vytváření **Plánu pedagogické podpory** u žáků s potřebou podpůrných opatření ve vzdělávání.

Příprava podmínek pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole (včetně žáků nadaných a žáků se sociálním znevýhodněním), koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření (včetně zvláštního režimu přijímacích zkoušek a maturit) u těchto žáků.

Poskytování služeb kariérového poradenství žákům / cizincům se zřetelem k jejich jazykovému handicapu.

Metodické a informační činnosti:

- 1) Zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence.
- 2) Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými žáky apod.
- 3) Předávání odborných informací z oblasti kariérového poradenství a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pedagogickým pracovníkům školy.
- 4) Poskytování informací o činnosti poradenských pracovníků školy, o specializovaných školských a dalších poradenských zařízeních v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb žákům a jejich zákonným zástupcům.
- 5) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení a jejich zajištění v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 6) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření.

3.2 Školní metodik prevence

Školní metodik prevence vykonává činnosti metodické, koordinační, informační a poradenské, o těchto činnostech vede písemnou dokumentaci. Rozsah činností je limitován podle zakázky ředitele školy a dosaženými odbornými kompetencemi pedagoga pro oblast prevence. Pokud má škola úplné školní poradenské pracoviště, spolupracuje školní metodik prevence zejména se školním psychologem, případně se školním speciálním pedagogem v oblasti diagnostiky a poskytovaných intervencí, včetně tvorby preventivního programu školy. Dochází tak k redukci všech jím poskytovaných činností.

Metodické a koordinační činnosti:

Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy.

Pravidelná aktualizace MPP, nastavení evaluačních mechanismů školy pro oblast prevence

- Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších typů rizikového chování.
- Metodické vedení učitelů školy v oblasti prevence rizikového chování (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.).
- Koordinace vzdělávání pedagogů školy v oblasti prevence rizikového chování.
- Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků / cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisejí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.

- Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování, s metodikem preventivních aktivit v pedagogicko-psychologické poradně a s odbornými pracovišti (poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými a dalšími zařízeními a institucemi), které působí v oblasti prevence rizikového chování.
- Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikového chování.
- Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování a zajištění těchto zpráv a informací v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti

Zajišťování a předávání odborných informací o problematice, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogům školy.

Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.

Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikového chování (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny, zdravotnická zařízení, policie, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další zařízení, instituce, organizace i jednotliví odborníci).

Poradenské činnosti:

- Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy všech forem rizikového chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli).
- Průběžné seznamování se s novými diagnostickými a intervenčními postupy pro preventivní práci ve škole, a to zejména v oblasti specifické prevence.
- Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj rizikového chování ve škole.
- Příprava podmínek pro integraci žáků s poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

3.3 Asistent pedagoga

Celkově lze konstatovat, že práce asistenta pedagoga je závislá především na **povaze a rozsahu poskytovaných podpůrných opatření pro žáka**, ale i na jeho osobnostních vlastnostech, stejně jako na úrovni spolupráce s učiteli. Jeho činnost lze členit na podporu jednoho nebo více žáků ve vzdělávacím procesu, podporu práce učitele ve třídě a podporu spolupráce s rodinou. Je třeba rozlišit práci asistenta podle jejího zaměření.

Asistent pedagoga podle povahy důvodu své práce převážně pomáhá **při přizpůsobení se školnímu prostředí** a při spolupráci se zákonnými zástupci žáka a komunitou, ze které žák pochází, a to i v případech zejména sociokulturního znevýhodnění. V těchto případech pomáhají při komunikaci se žáky i rodiči v místě jejich bydliště – předávají různé vzkazy od třídních učitelů, zajišťují podpisy rodičů na různé tiskopisy, zvou rodiče, kteří se školou špatně spolupracují, na schůzky s třídními učiteli, na výchovné komise apod.

V případech **těžkého smyslového postižení** nebo vady řeči či komunikační funkce řeči pomáhá převážně při **komunikaci se žákem**. V případech zdravotního postižení pomáhá převážně přímo při **výchovně vzdělávací činnosti**.

Nejčastější činností asistenta pedagoga směrem k žákovi se SVP je podpora koncentrace pozornosti a samostatnosti, dále je to práce s motivací, s pravidly a individualizovaný výklad. Tyto činnosti uplatňují asistenti pedagoga napříč diagnózami žáků. Výzvou je analyzovat podrobněji tyto činnosti a hledat konkrétní prvky, kterými se daří potřeby žáků naplňovat. V případě individualizovaného výkladu se například musíme také zabývat úrovní znalostí a používaných metod asistenta pedagoga vzhledem ke konkrétní úrovni obsahu vzdělávání.

Dalším tématem, které stojí za pozornost, je **vzdělávání žáků s přiděleným asistentem pedagoga mimo třídu**. K tomuto dochází občasně až v 60 % sledovaných případů. Mimo toto výzkumné šetření jsou v praxi zaznamenány případy, kdy asistent tráví většinu času s žákem mimo třídu. Probíhá tak převážně individuální vyučování asistentem pedagoga, což se neslučuje s myšlenkou inkluzivního vzdělávání, nehledě na finanční náklady takového řešení. Je nutné analyzovat důvody tohoto řešení na straně žáka, asistenta, učitele i kolektivu třídy a vyhodnotit, zda lze upravit podmínky vzdělávání, aby se žák mohl převážně vzdělávat společně s ostatními žáky ve třídě. Není-li možné podmínky upravit, je namístě zvážit jinou formu vzdělávání, ať již s jiným pedagogem v jiné třídě, či uvažovat o specializovaném vzdělávání. Pokud tráví žák převážnou část vyučování s asistentem pedagoga mimo třídu, hůře se začleňuje do kolektivu třídy, nemůže profitovat z přímého výkladu učitele, z případné spolupráce ve skupině apod. **Je to možné akceptovat jako občasné řešení, nelze však akceptovat oddělené vzdělávání žáků se SVP jako obecný princip.**

Asistenti pedagoga jsou si ve většině případů vědomi důležitosti podpory vztahů ostatních žáků směrem k žákovi se SVP. Asistenti pedagoga, kteří nepracují s podporou vztahu identifikovaný žák – ostatní žáci, by neměli uniknout pozornosti školního speciálního pedagoga. Ten by měl tento aspekt zahrnout do oblasti metodické podpory asistentům pedagoga.

Kromě podpory, kterou poskytuje asistent pedagoga žákovi se SVP, **přichází**, podle našich zjištění, **do častého kontaktu i s ostatními žáky**. Některým z nich poskytuje též dopomoc, zvláště v situacích, kdy není vytižen podporou směrem k identifikovanému žákovi. Jedná se **často o další žáky se SVP či rizikem jejich vzniku**. Poskytování podpory dalším žákům je v souladu s uvažovanou legislativní změnou ve smyslu zřízení pozice **sdíleného asistenta**, který podporuje více žáků s různými vzdělávacími potřebami. Kontakt asistenta pedagoga s ostatními žáky potenciálně umožňuje navázání bližších sociálních vazeb těchto žáků s žákem se SVP a asistent pedagoga pak není tak těsně navázán pouze na svého svěřence. Na druhou stranu vyvolává kontakt AP s ostatními žáky další nároky na rozdělování jeho pozornosti a také na vyjasnění kompetencí mezi učitelem a asistentem pedagoga.

3.3.1 Asistent pedagoga pro žáky se sociálními a zdravotními obtížemi

Náplň práce asistenta pedagoga:

- Práce ve třídě v rámci spolupráce s učitelem a dalšími pedagogickými zaměstnanci školy (zahrnuje povinnost pracovat přímo v hodině, individuální práci s dětmi, náslech v hodinách, výklad učební látky a výchovně vzdělávací činnost obecně).
- Pomoc s učením se i mimo vyučovací hodiny (v rámci školních klubů, družin a doučovacích aktivit v prostorách školy, eventuálně v domácím prostředí žáka).
- Usnadňování adaptace dítěte ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí na podmínky školy a školského zařízení (prohlubování a upevňování základních návyků sociálních, pracovních a hygienických).
- Pomoc s překonáváním kulturních bariér včetně bariér jazykových a multikulturní výchova.
- Vedení nebo pomoc s vedením volnočasových aktivit.
- Kontrola domácí přípravy žáků a pomůcek.
- Pomoc při přípravě učebních pomůcek.
- Účast na poradách školy a třídních schůzkách.
- Komunikace se zákonnými zástupci žáků (návštěvy rodin, účast na třídních schůzkách, organizování účasti rodičů na školních aktivitách).
- Účast na vzdělávacích aktivitách určených pro asistenty pedagoga.
- Spolupráce s dalšími institucemi dle potřeby (zahrnuje řadu institucí mimo školu, např. PPP, SPC, SVP, OSPOD a další).

Další opakované činnosti asistenta pedagoga

- Účast na poradách a výchovných komisích.
- Reprezentace školy.
- Podávání informací o žácích a studentech pedagogickým pracovníkům.
- Pomoc při řešení problémů se žáky (řešení konfliktních situací a kázeňských přestupků, dále také poradenská a konzultační činnost).
- Řešení absencí žáků.
- Celoškolní volnočasové aktivity, popřípadě i aktivity přesahující rámec školy.
- Administrativně organizační činnost.
- Kontrolování a zajištění materiálního vybavení dítěte.
- Informační a osvětová činnost.
- Řešení sociálně nežádoucích jevů (zahrnuje sledování sociálně nežádoucích jevů obecně, konkrétně zejména absencí žáků, užívání návykových látek, šikanu, projevy možného rasismu, týrání žáků apod.).

Konkrétní náplň práce, rozsah a rozpis jednotlivých činností pro asistenta pedagoga stanoví ředitel školy na základě skutečných potřeb žáka.

3.3.2 Asistent pedagoga pro žáky zdravotně postižené

Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou:

- Individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí.
- Individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky.
- Pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti.
- Pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou.
- Pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka.
- Provádění rutinních prací při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních, hygienických a jiných návyků.
- Péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí a žáků.
- Výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků.
- Výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s dětmi a žáky podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů učitele.
- Vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele, zaměřená na speciální vzdělávací nebo specifické výchovné potřeby dítěte a žáka či skupiny dětí a žáků.

Konkrétní náplň práce, rozsah a rozpis jednotlivých činností pro asistenta pedagoga stanoví ředitel školy na základě skutečných potřeb žáka a na základě doporučení SPC nebo PPP.

3.4 Školní psycholog

Školní psycholog zajišťuje činnosti školního poradenského pracoviště, podílí se na vytvoření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole, včetně programu primární prevence. Vykonává zejména činnosti koordinační, konzultační, poradenské, diagnostické, metodické a informační, pracuje se žáky, pedagogy i rodiči.

Školní psycholog komunikuje s vedením školy, pedagogy a rodiči žáků.

Dokumentaci o svých činnostech vede v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů a etickým kodexem školního psychologa (viz příloha č. 3). Školní psycholog spolupracuje se všemi členy týmu školního poradenského pracoviště, se specializovanými školskými a dalšími poradenskými zařízeními, zejména pedagogicko-psychologickými poradnami, dále se zařízeními a institucemi zdravotnickými a sociálními, s orgány státními i nestátními, s organizacemi péče o děti a mládež apod.

Diagnostika, depistáž:

- Spolupráce při zápisu do 1. ročníku základní školy.
- Depistáž specifických poruch učení v základních a středních školách.
- Diagnostika výukových a výchovných problémů žáků.

- Depistáž a diagnostika nadaných dětí.
- Zjišťování sociálního klimatu ve třídě.
- Screening, ankety, dotazníky ve škole.
- Respektování základních etických principů.

Konzultační, poradenské a intervenční práce:

- Péče o žáky s potřebou podpůrných opatření v rozsahu prvního stupně podpory, spolupráce na vytváření Plánu pedagogické podpory.
- Péče o žáky s identifikovanými podpůrnými opatřeními vyšších stupňů o integrované žáky (pomoc při sestavování individuálního programu, vedení).
- Individuální případová práce se žáky.
- Zpracovávání zpráv o vedení žáka s respektem k informovanému souhlasu.
- Krizová intervence a zpracování krize pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce.
- Prevence školního neúspěchu žáků (náprava, vedení, apod.).
- Kariérové poradenství u žáků.
- Techniky a hygiena učení (pro žáky).
- Skupinová a komunitní práce s žáky.
- Koordinace preventivní práce ve třídě, programů pro třídy apod.
- Podpora spolupráce třídy a třídního učitele.
- Individuální konzultace pro učitele v oblasti výchovy a vzdělávání.
- Konzultace se zákonnými zástupci při výukových a výchovných problémech dětí.
- Pomoc při řešení multikulturní problematiky ve školním prostředí.
- Práce s rodinami žáků zejména v oblasti realizace podpůrných opatření ve vzdělávání.

Metodická práce a vzdělávací činnost:

- Participace na přípravě programu zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.
- Metodická pomoc pedagogům při zpracovávání Plánu pedagogické podpory.
- Metodická podpora pedagogům při vedení žáků s vyšším stupněm podpory (2 až 5).
- Metodická pomoc třídním učitelům.
- Pracovní semináře pro pedagogické pracovníky (konzultace a metodické vedení).
- Účast na pracovních poradách školy.
- Koordinace poradenských služeb poskytovaných ve škole (výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitelé, asistenti pedagoga).

- Koordinace poradenských služeb mimo školu, spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, zdravotnickými a dalšími zařízeními.
- Metodické intervence z psychodidaktiky pro učitele, včetně podpory při tvorbě školního vzdělávacího programu.
- Besedy a osvěta (zákonným zástupcům).
- Prezentační a informační činnost.
- Participace na přípravě přijímacího řízení ke vzdělávání na střední škole.

3.5 Školní speciální pedagog

Školní speciální pedagog zajišťuje činnosti školního poradenského pracoviště, podílí se na vytvoření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole, včetně programu primární prevence. Vykonává zejména činnosti koordinační, reedukační, konzultační, poradenské, diagnostické, metodické a informační, pracuje se žáky, pedagogy i rodiči.

Školní speciální pedagog komunikuje s vedením školy, pedagogy a rodiči žáků.

Dokumentaci o svých činnostech vede v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů. Školní speciální pedagog spolupracuje se všemi členy poradenského pracoviště, dále se specializovanými školskými a dalšími poradenskými zařízeními, zejména speciálně pedagogickými centry, pedagogicko-psychologickými poradnami, dále se zařízeními a institucemi zdravotnickými a sociálními, s orgány státními i nestátními, s organizacemi péče o děti a mládež apod.

Depistážní činnosti, diagnostika:

- Spolupráce při zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání dle potřeb a možností školy a školního poradenského pracoviště.
- Vyhledávání žáků s rizikem vzniku speciálně vzdělávacích potřeb a zařazení do vhodného preventivního (stimulačního) či intervenčního programu.
- Vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich zařazení do speciálně pedagogické péče.
- Vytýčení hlavních problémů žáka, stanovení individuálního plánu pedagogické podpory v rámci školy a mimo ni (druh, rozsah, frekvenci, trvání intervenčních činností).
- Diagnostika speciálně vzdělávacích potřeb žáka (shromažďování údajů o žákovi, včetně anamnézy rodinné a osobní), speciálně pedagogická diagnostika (např. při výukových problémech žáků) pro navazující intervence ve školním prostředí, speciálně pedagogická diagnostika předpokladů pro čtení, psaní, počítání, předpokladů rozvoje gramotnosti, analýza získaných údajů a jejich vyhodnocení.
- Speciálně pedagogická diagnostika při výchovných problémech (etopedická), stanovení intervenčního přístupu v rámci školy i mimo ni, dle potřeb, možností a profilace školy.

- Scening, anktety, dotazníky ve škole týkající se speciálních vzdělávacích potřeb a rizika vzniku speciálních vzdělávacích potřeb.

Konzultační, poradenské a intervenční práce:

- Dlouhodobá i krátkodobá individuální speciálně pedagogická péče se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami (speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, reedukační, kompenzační a stimulační činnosti) a se žákem s rizikem vzniku speciálně vzdělávacích potřeb (vzdělávací činnosti, stimulační činnosti).
- Dlouhodobá i krátkodobá speciálně pedagogická péče se skupinami žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, reedukační, kompenzační a stimulační) a se skupinami žáků s rizikem vzniku speciálně vzdělávacích potřeb (vzdělávací činnosti, stimulační činnosti).
- Participace na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami či osobního plánu individuální pedagogické podpory u žáků s rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb (v kooperaci s třídním učitelem, učitelem odborného předmětu, s vedením školy, se zákonnými zástupci žáka, se žákem a s ostatními partnery podpůrného týmu uvnitř i vně školy).
- Průběžné vyhodnocování účinnosti navržených opatření pro žáky se speciálně vzdělávacími potřebami a rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb žáků, dle potřeby návrhu a realizace úprav.
- Preventivní intervenční programy v oblasti školního neúspěchu / výchovných problémů s uplatněním speciálně pedagogických / etopedických přístupů.
- Participace na kariérovém poradenství – volba vzdělávací dráhy žáka, individuální provázení žáka.
- Úpravy školního prostředí, zajištění speciálních pomůcek a didaktických materiálů.
- Individuální konzultace pro rodiče, zabezpečení průběžné komunikace a kontaktů s rodiči žáka / zákonnými zástupci.
- Individuální konzultace pro pedagogické pracovníky v oblasti speciálních vzdělávacích potřeb a rizika vzniku speciálně vzdělávacích potřeb.
- Speciálně pedagogické přístupy při řešení multikulturní problematiky ve školním prostředí.
- Konzultace s pracovníky školských a dalších poradenských zařízení.

Metodické, koordinační a vzdělávací činnosti:

- Příprava a průběžná úprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole a pro poskytování speciálně pedagogické péče u žáků se SVP a žáků s rizikem vzniku SVP.
- Metodická pomoc třídním učitelům při integraci, při vzdělávání žáků se SVP a rizikem vzniku SVP, metodické činnosti pro další pedagogické pracovníky školy – specifika výuky a možnosti žáků dle druhu a stupně SVP a rizika vzniku SVP, návrhy metod a forem práce se žáky – jejich zavádění do výuky, instruktáže využívání speciálních pomůcek a didaktických materiálů.

- Pracovní semináře pro pedagogické pracovníky v oblasti SVP a rizika vzniku SVP.
- Spolupráce s odborníky týmu školního poradenského pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce) dle jeho potřeb i potřeb školy.
- Kooperace se školskými poradenskými zařízeními a s dalšími institucemi a odbornými pracovníky ve prospěch žáka se SVP a žáka s rizikem vzniku SVP.
- Participace na vytváření školních vzdělávacích programů, individuálních vzdělávacích plánů, individuálních plánů pedagogické podpory s cílem rozšíření služeb a zkvalitnění péče o skupiny žáků se SVP a rizikem vzniku SVP.
- Koordinace a metodické vedení asistentů pedagoga ve škole.
- Besedy a osvěta (zákonným zástupcům).

4 Doporučované standardní činnosti pedagogů, kteří se podílejí na poradenských službách školy

4.1 Třídní učitel

Motivuje vytvoření vnitřních pravidel třídy, která jsou v souladu se školním řádem, a dbá na jejich spravedlivé dodržování, (vytváření otevřené bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klimatu ve třídě); podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi jednotlivými žáky třídy.

Zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy s rodiči žáků třídy.

Získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků třídy a o jejich rodinném zázemí.

Spolupracuje s pedagogy školy na zpracovávání Plánu pedagogické podpory pro žáky s potřebou podpůrných opatření ve vzdělávání.

Spolupracuje s výchovným – kariérovým poradcem při poskytování poradenských služeb, týkajících se rozhodování o další vzdělávací a profesní dráze žáků třídy.

Spolupracuje se školním metodikem prevence na depistáži varovných signálů, podílí se na realizaci minimálního preventivního programu, diagnostikuje vztahy ve třídě.

Spolupracuje se školním psychologem / speciálním pedagogem při aktivitách zaměřených na prevenci školního neprospěchu žáků třídy (náprava, vedení apod.), při vytváření podmínek pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě a podle pokynů ředitele i v dalších oblastech vzdělávací a poradenské práce s žáky třídy.

4.2 Učitel(é) vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání (ZŠ) a Úvodu do světa práce (SŠ)

Motivuje žáky k odpovědnosti za vlastní životní dráhu a k uvědomění si významu vzdělání pro život.

Podporuje sebepoznávání a konstruktivní zvažování profesních možností žáků.

Vede žáky k uvědomování dynamiky současných ekonomických a technologických změn ve světě a s nimi souvisejícího významu profesní mobility, rekvalifikací, celoživotního učení.

Pomáhá žákům orientovat se ve světě práce a vzdělávacích příležitostech a vytvářet si představu o nabídce profesních a vzdělávacích možností, učí je nahlížet na složitost jednotlivých profesí v porovnání s vlastními možnostmi a předpoklady.

Seznamuje žáky s možnostmi podpory státu ve sféře zaměstnanosti a v poradenských a zprostředkovatelských službách.

5 Kvalifikační standardy poradenských pracovníků školy a jejich platové zařazení

5.1 Kvalifikační standardy

Kvalifikační standardy poradenských pracovníků školy jsou specifikovány zákonem č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících ve znění pozdějších změn. Platové zařazení pracovníků vyplývá z katalogu prací a tomu odpovídajícím standardním činnostem v souladu s vyhláškou č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších změn.

Školní psychologové jsou absolventi magisterského studijního programu psychologie, dále rozšiřujících programů v ČŽV, zaměřených na specifikaci poradenských služeb školních psychologů a školních speciálních pedagogů. Tyto programy nabízejí Pedf UK, katedra psychologie, a UP Olomouc na Filosofické fakultě, na katedře psychologie.

Je vhodné, aby uchazeči o tuto pozici na škole měli také minimálně dvou až tříletou praxi v poradenských službách.

Podobně **školní speciální pedagogové** by měli být absolventi magisterského studijního programu v oboru speciální pedagogika, současně by bylo vhodné, pokud by měli za sebou také vzdělávání v programech ČŽV, orientované na školní speciální pedagogiku. Doporučujeme, aby tito odborníci zahájili práci ve škole až po dvou až tříleté praxi.

Osamocenost těchto poradenských profesí ve školním prostředí vyžaduje také přítomnost metodické podpory jejich službám a pravidelnou účast na programech DVPP, které rozšiřují odborné kompetence v oblasti vlastní poradenské práce, zvláště pak v oblasti intervencí a diagnostiky.

Výjimku tvoří pouze pozice **sociálního pedagoga**, která není uvedena ani v zákoně o pedagogických pracovnících, ani v katalogu prací.

Uvádíme proto návrh pro zapracování této pozice do katalogu prací.

Katalog prací podle § 123 odst. 6 písm. B) zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, uvedený v NARIŽENÍ VLÁDY ČR č. 222/2010 Sb., ze dne 14. června 2010, Díl 2. 16. VÝCHOVA a VZDĚLÁVÁNÍ, (dále jen katalog), navrhujeme doplnit o pracovní pozici „Sociální pedagog“.

Po doplnění pracovní pozice „Sociální pedagog“ do zákona č. 563/2004 Sb., ZÁKON ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění, bude možno zrušit pracovní pozici „Vychovatel“ v plném rozsahu s tím, že činnosti, v současném znění katalogu uvedené v platových třídách 8 až 10, zabezpečí „Sociální pedagog“ tak, jak jsou v katalogu uvedeny.

V platových třídách 11. až 13. stanovit pro sociálního pedagoga nové kompetence takto:

V platové třídě 11

Vzdělávací činnost v předmětech pro získání sociálních kompetencí.

Samostatné uskutečňování sociálně edukační a sociálně výchovné činnosti, s uplatněním specifických sociálně pedagogických postupů.

Vytváření a realizace koncepcí sociální terapie osob se zdravotním a sociálním postižením, ve spolupráci s rodinou a pracovníky sociálních služeb.

Vytváření programů sociální inkluze žáků nebo studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a z rodin ze sociálně znevýhodněného prostředí.

V platové třídě 12

Tvorba a evaluace vzdělávacích programů v předmětech pro získávání sociálních kompetencí. Stanovování a aplikace účinných sociálně diagnostických, sociálně edukačních a sociálně výchovných metod a postupů v diagnostických ústavech a v diagnostických činnostech speciálně pedagogických a sociálních institucí, ve spolupráci s pediatry, neurology, psychiatry a *psychology*.

V platové třídě 13

Tvorba zásadních koncepcí inkluzivního, socioterapeutického a resocializačního vzdělávání.

Tvorba sociálně evaluačních kritérií hodnocení pedagogických systémů, kompatibilních se standardy EU.

Tvorba a realizace národních a mezinárodních sociálně edukačních projektů se zaměřením na řešení aktuálních i perspektivních požadavků vzdělávacích strategií ČR.

5.2 Financování školních psychologů a školních speciálních pedagogů

1. Model financování se odvozuje od charakteristiky poskytovaných služeb ve školách uvedených v části 1., dále od zařazení odborníků do platové třídy podle stupně odbornosti zajišťovaných služeb v souladu s katalogem prací. Nároky na kvalifikaci těchto odborníků jsou v souladu s díkí zákona o pedagogických pracovnících.
2. Stanovení strategie financování školních poradenských služeb je závislé na konceptu vzdělávací politiky a s tím souvisejícími prioritami, s konceptem normativního financování.
3. V současné době se v souvislosti s úpravami zákona č. 561/2004 Sb., tzv. školského zákona, připravují také úpravy financování v oblasti péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, nově v souladu s díkí §16 školského zákona s podpůrnými opatřeními, které se člení do stupňů podle charakteru podpory.
4. Náklady na materiální vybavení pracoviště zahrnují vybavení kanceláře odborníka především počítačem, telefonem a uzamykatelnou skříní, včetně kancelářského nábytku. Dále je třeba zakoupit základní vybavení diagnostickými nástroji, intervenčními a reedukačními nástroji, pomůckami. Tyto náklady se pohybují podle profese (psycholog / speciální pedagog) a podle skladby žáků školy a také podle počtu žáků od 80 do 120 tisíc Kč.

6 Provozní podmínky pro poskytování poradenských služeb ve škole

Dále uvedené provozní podmínky jsou nezbytné pro plnění poradenských úkolů školy, tj. pro výkon standardních činností školních poradenských pracovníků. Předpokládáme, že tyto podmínky budou jednotlivými školami rozpracovávány podle zvoleného modelu poskytování poradenských služeb ve škole, podle sídla a velikosti školy, podle počtu žáků a dalších konkrétních podmínek. Vybraná pravidla pro poskytování poradenských služeb ve škole by se měla stát součástí školního řádu a školního vzdělávacího programu.

6.1 Prostory a vybavení

Škola by měla zajistit prostorové podmínky pro poskytování poradenských služeb tak, aby nedocházelo ke kolizi se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, protože výchovní poradci, školní metodici prevence a zejména pak školní psychologové a školní speciální pedagogové pracují nejen s daty charakteru – důvěrná, ale také s daty citlivými. Pro práci s těmito daty jsou stanovena pravidla výše jmenovaným zákonem. Dále je třeba, aby prostory vyhovovaly platným obecně závazným hygienickým a požárním normám². Prostředí by mělo zaručit nerušené jednání s klienty a pedagogy, které bude důvěrné a splňující nároky na důstojné jednání. Doporučuje se, aby prostory byly umístěny v klidové části školy, kde je možné odpojit zvonění a zajistit klidnou práci odborníků.

Tyto prostory jsou vybaveny nástroji (např. diagnostickými testy a intervenčními nástroji) a pomůckami nezbytnými pro poskytování standardních činností vymezených v tomto materiálu a zařízením, které vytváří důstojné prostředí pro konzultace poradenského pracovníka s žáky a jejich rodiči a umožňuje vedení dokumentace a evidence o žácích v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Ke standardnímu vybavení náleží také vybavení počítačem s přístupem na síť, s tiskárnou, uzamykatelnou skříní a telefonem.

6.2 Časová dostupnost služeb

Každý z poradenských pracovníků školy má pevně stanoveny konzultační hodiny pro žáky, konzultační hodiny pro učitele a konzultační hodiny pro rodiče. Ve svých konzultačních hodinách je poradenský pracovník pro uvedenou cílovou skupinu dostupný v prostorách, které jsou vyhrazeny pro poskytování poradenských služeb. Denní doba poskytování poradenské služby se řídí charakterem této služby a potřebami žáků, rodičů a učitelů. Současně musí odrážet také velikost úvazku pracovníků, zejména pak školních psychologů a školních speciálních pedagogů.

---

² Např. zák. č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů, zák. č. 133/1985 Sb. o požární ochraně ve znění pozdějších předpisů a další.

6.3 Informovanost o službách

Škola zpracovává soubor informací o poradenských službách, které poskytuje žákům a jejich rodičům. Přehled o charakteru poskytovaných službách ve škole je umístěn ve školním řádu nebo v jiném vnitřním dokumentu školy (směrnice), může být veřejně přístupný na nástěnce v budově školy, na webových stránkách školy apod. a zahrnuje zejména tyto informace:

- o organizaci školních poradenských služeb
- o umístění prostor pro poskytování poradenských služeb v budově školy
- jména a funkce poradenských pracovníků školy a kontakt na tyto pracovníky
- základní informace o službách, které poskytují jednotliví poradenští pracovníci školy
- konzultační hodiny poradenských pracovníků školy
- základní informace o krizových intervencích
- o etických principech práce a formách informovaného souhlasu.

Informace o školních poradenských službách by měly být sdělovány rodičům při zahájení školní docházky, stejně jako pravidla pro poskytované služby.

O poskytování poradenských služeb informuje škola ve svých Výročních zprávách.

6.4 Práce s informacemi a s důvěrnými daty

Informace a důvěrná data o žácích a jejich rodičích, která se poradenští pracovníci školy dozvědí v souvislosti s výkonem své poradenské činnosti, jsou ochraňována v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů. Způsob realizace pravidel pro ochranu informací a důvěrných dat v dokumentaci poradenských pracovníků školy vyplývajících z uvedeného zákona je konkretizován ve školním programu pedagogicko-psychologického poradenství.

6.5 Převod dokumentace a nástrojového vybavení

V případě, že škola ukončí pracovní smlouvu s psychologem nebo speciálním pedagogem, je třeba zajistit předání dokumentace a nástrojového vybavení novému odborníkovi nebo případně převedení dokumentace příslušnému školskému poradenskému zařízení v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů. Zakoupené diagnostické nástroje, které jsou v majetku školy, budou do doby nástupu nového odborníka uzamčeny a zapečetěny ve škole, včetně spisové dokumentace. Pokud škola ustoupí od požadavku práce těchto odborníků, je povinna informovat o tom příslušné poradenské zařízení a předat spisovou dokumentaci o žácích tak, aby služby rodičům a žákům nebyly přerušeny.

Současně je třeba vyřešit další práci se zakoupenými diagnostickými nástroji, které mohou být jednak v majetku psychologů nebo speciálních pedagogů; pokud jsou v majetku školy, bylo by vhodné, aby škola, která již neplánuje činnost těchto odborníků, nabídla nástroje k odkoupení jiné škole, kde odborníci v regionu pracují, nebo případně školským poradenským zařízením v regionu.

Diagnostické nástroje jsou děleny podle povahy uživatelské náročnosti, která vyžaduje obvykle pregraduální vzdělání v oboru psychologie, výcvik v užívání nástroje, případně také klinickou praxi. U speciálních pedagogů nejsou pravidla natolik striktní, ale je třeba také pregraduálního vzdělání v oboru a výcvik v užívání nástroje. Psychologické nástroje pak

podléhají i specifickým pravidlům při nákupu nástroje, kdy objednavající musí doložit svým diplomem kompetenci k užívání nástroje, a dále pravidlům pro jejich uskladnění tak, aby nebyla tato pravidla porušena.

7 Návrh na úpravy legislativních a souvisejících dokumentů

Návrhy, které jsou v dokumentu obsaženy a vyžadují úpravy legislativy, se vztahují zejména k ukotvení školních poradenských služeb, jež jsou popsány v připravované novele školského zákona (č. 561/2004 Sb.), především upravovaný §16, 17 a další. Dále ve vyhlášce č. 72/2005 Sb. ve znění pozdějších změn (č. 116/2011 Sb.) o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Zde navrhuje upravit přílohu vyhlášky tak, aby byly zahrnuty změny ve standardních činnostech školního speciálního pedagoga a byly doplněny standardní činnosti asistenta pedagoga.

Dále navrhuje, aby byl upraven **§16**, doplnění na §16c), který definuje úlohu školy v poradenských službách, a byl zaveden termín **školní poradenské pracoviště**.

Současně navrhuje, aby do znění zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů byla zvažena úprava **§7 Vzdělávací soustava, školy a školská poradenská zařízení**, kde bude uvedeno, že škola poskytuje školní poradenské služby prostřednictvím školního poradenského pracoviště, doplnit i skladbu profesí, vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších změn (č. 116/2011 Sb.) hovoří o standardních činnostech odborníků, kteří nejsou nikde dále uvedeni. Případně by bylo vhodné doplnit do zákona o pedagogických pracovnících zmínku, že pozicí psychologa je míněn i školní psycholog a pozicí speciálního pedagoga je míněn i školní speciální pedagog.

Dále navrhuje, aby se upravilo znění §21 a §22 školského zákona následovně:

Žáci mají právo na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání podle tohoto zákona, **které jsou poskytovány s informovaným souhlasem; informovaný souhlas zahrnuje seznámení s obsahem a rozsahem nabízené služby a s důsledky, které mohou z poskytnuté služby vyplynout;**

g) na revizi závěrů z odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby poskytované ve školách a školských poradenských zařízeních.

f) v souvislosti s poskytováním speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby prokázat na žádost školy nebo školského poradenského zařízení svoji totožnost svoji totožnost a totožnost dítěte nebo nezletilého žáka.

Zdůvodnění:

K úpravě písm. f): Informovaný souhlas s poskytováním poradenské služby dosud specifikuje pouze vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. S ohledem na již proběhnuvší soudní řízení ve Štrasburku (věc

D. H. a ostatní proti České republice, stížnost č. 57325/00), ale i na další kauzy, které ukázaly na závažnost tohoto práva žáků, studentů a zákonných zástupců nezletilých žáků, navrhuje vymezit informovaný souhlas v zákoně.

K doplnění písm. g): Návrh na stanovení práva žáků, studentů a zákonných zástupců nezletilých žáků na revizi závěrů z odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-

psychologické služby vyplývá především ze skutečnosti, že stále ještě dochází k neoprávněnému doporučování zařazení sociálně znevýhodněných žáků do režimu speciálního vzdělávání. Umožnit revizi závěrů je třeba i proto, že ČŠI nemůže kontrolovat ani tyto závěry, ani průběh služby, na jejímž základě jsou vytvářeny. V souvislosti s připravovanou novelou vyhlášky č. 73/2005 Sb., podle které budou u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami stanovovány místo ‚diagnóz‘ potřebné stupně podpory, bude právo na revizi nezbytné především pro zjištění, zda byl ten který stupeň stanoven oprávněně.

Navržené úpravy § 22:

V § 22 odst. 2 se navrhuje doplnit písm. d) následujícím způsobem:

„d) v souvislosti s poskytováním speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby prokázat na žádost školy nebo školského poradenského zařízení svoji totožnost.“

V § 22 odst. 3 doplnit písm. f) následujícím způsobem:

„f) v souvislosti s poskytováním speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby prokázat na žádost školy nebo školského poradenského zařízení svoji totožnost a totožnost dítěte nebo nezletilého žáka.“

Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni *doplnit*

f) v souvislosti s poskytováním speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby prokázat na žádost školy nebo školského poradenského zařízení svoji totožnost a totožnost dítěte nebo nezletilého žáka.

Zdůvodnění:

V současné době není možné požádat zletilého žáka či studenta ani zákonného zástupce dítěte nebo nezletilého žáka, kterým má být poskytnuta poradenská služba, o prokázání totožnosti, což problematizuje poskytování poradenských služeb zejména v případě rozvodových přírodiců, ale i v dalších situacích (např. tzv. kuřimská kauza).

Dále navrhuje úpravy vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách, kde by měla být rozvedena strategie naplňování §16 školského zákona, který redefinuje zajištění péče o žáky s potřebou podpůrných opatření v kategorii stupňů podpory. Vyhláška by tak měla zahrnovat definování stupňů podpory, včetně tzv. Finanční karty.

Dále navrhuje doplnit do zákona o pedagogických pracovnících také pozici sociálního pedagoga, který zastupuje v praxi často roli nekvalifikovaného pedagoga.

V souvisejících dokumentech nelegislativní povahy by bylo třeba zahrnout metodická doporučení, která vplynula z Analýzy minimálních preventivních programů do Minimálního preventivního programu, který je součástí RVP a následně ŠVP.

Bylo by vhodné připravit metodický dokument, který by každý rok aktualizoval tvorbu těchto programů ve školách, v souladu s vědeckým poznáním. Zejména ve vztahu k užívaným intervenčním postupům a diagnostice v oblasti prevence rizikového chování.